

De Zelf- versus Ander-gerefereerde Angstvragenlijst:

Validatie van een Franstalige versie en verschillen in faalangst tussen Vlaamse en Waalse sollicitanten in België.

Karin Proost, Eva Deros, Bert Schreurs en Karel De Witte*

Dit onderzoek heeft als doel stellingen een Franstalige variant van de Zelf-versus Ander-gerefereerde Angstvragenlijst (ZAAV) te valideren en het verschil in faalangst na te gaan tussen Vlaamse en Waalse sollicitanten. De resultaten op basis van een steekproef van 4229 sollicitanten bij de Belgische Federale overheid toonden aan dat de vragenlijst adequate meetinvariantie bezit over beide landstalen. Uit een vergelijking op het vlak van faalangst tussen de landstalen bleek dat Vlamingen zowel meer zelf-gerefereerde als ander-gerefereerde angst ervaren dan Walen. Theoretische en praktische implicaties worden besproken.

Trefwoorden: zelf-gerefereerde angst, ander-gerefereerde angst, personeelsselectie, Vlamingen, Walen

- * Karin Proost is verbonden aan de Hogeschool-Universiteit Brussel, Onderzoeksgroep Human Relations en aan de Open Universiteit Nederland. Correspondentieadres: Hogeschool-Universiteit Brussel, Faculteit Economie & Management, Onderzoeksgroep Human Relations, Stormstraat 2, B-1000 Brussel. Tel: 0032 2 608 14 27, E-mail: karin.proost@ou.nl.
Eva Deros is verbonden aan de Universiteit Gent, Vakgroep Personeelsmanagement, Arbeids- en Organisationspsychologie, België.
Bert Schreurs is verbonden aan de Maastricht University School of Business and Economics, Nederland.
Karel de Witte is verbonden aan de Katholieke Universiteit Leuven, Onderzoeksgroep Arbeids-, Organisatie- en Personeelspsychologie, België.

1. Inleiding

Faalangst is een vaak bestudeerd onderwerp in onderwijssituaties en het belang ervan met betrekking tot testprestaties is veelvuldig aangetoond (zie Hembree, 1988; Seipp, 1991, voor een overzicht). Ook in selectiecontext is aangetoond dat faalangst leidt tot lagere scores op cognitieve vaardigheidstests (Arvey, Strickland, Drauden, & Martin, 1990; Ployhart, Ziegert, & McFarland, 2003; Schmit & Ryan, 1992, 1997), in het selectie-interview (McCarthy & Goffin, 2004), en in het assessment center (Fletcher, Lovatt, & Baldry, 1997). Op deze manier kan faalangst de validiteit van selectietests verlagen (Schmit & Ryan, 1992) en aldus leiden tot het afwijzen van gekwalificeerde kandidaten. Dit is niet alleen nadelig voor de kandidaat zelf maar ook voor de organisatie omdat ze kostbare middelen investeert in een suboptimale procedure. Het is daarom belangrijk faalangst te meten bij sollicitanten zodat hiermee rekening kan gehouden worden in het eindoordeel over de kandidaat.

In de praktijk zien we echter dat er minder aandacht besteed wordt aan faalangst bij sollicitanten dan aan faalangst bij studenten. Daar waar het onderwijs sterk gericht is op het creëren van gelijke kansen, en bijgevolg veel aandacht besteedt aan faalangst van studenten (Van Craen & Almaci, 2005), is de selectiecontext een sterk competitieve situatie. Binnen een selectiecontext worden kandidaten met elkaar vergeleken en worden enkel de beste kandidaten aangeworven, en dit is vaak (bij voorkeur) niet een kandidaat met faalangst. Faalangst wordt hierbij gezien als een voorspeller voor toekomstig functioneren. Deze opvatting zorgt ervoor dat in selectiecontext de negatieve invloed van faalangst op testprestaties als minder problematisch ervaren wordt dan binnen een onderwijscontext.

Daarnaast ontbreekt het binnen de selectiecontext aan goede instrumenten om faalangst te meten. Vaak worden instrumenten overgenomen uit de onderwijscontext en wordt voorbijgegaan aan de argumentatie van Chan en Schmitt (2004) dat domein-specifieke meetinstrumenten meer informatie bieden en tot zinvollere inzichten kunnen leiden in de selectiecontext. Door vragen specifiek af te stemmen op de selectiecontext (bijv. door angst te meten voor deze cognitieve test in deze selectieprocedure), kan men specifieke aspecten van de selectiesituatie onder de loep nemen, wat vervolgens meer aanknopingspunten biedt voor interventies en maatregelen om faalangst te verminderen. Recent stelden Proost, Deros, Schreurs, Hagtvet en De Witte (2008) de Self-versus Other-referenced Anxiety Questionnaire (SOAQ; Zelf- versus Ander-gerefererde Angstvragenlijst, ZAAV) voor. De ZAAV is een gecontextualiseerde vragenlijst, specifiek afgestemd op de selectiecontext, die peilt naar angstige gedachten omtrent de negatieve gevolgen van falen. De gevolgen kunnen negatief zijn voor de kandidaat, met name voor het eigen zelfbeeld (d.w.z. zelf-gerefererde angst) en voor het beeld dat significante anderen van de persoon in kwestie hebben (d.w.z. ander-gerefererde angst). De ZAAV is ontwikkeld in het Nederlands. In een hoofdzakelijk tweetalig land zoals België is naast een Nederlandstalige versie echter ook behoefte aan een Franstalige versie van deze vragenlijst. De eerste doelstelling van deze studie is dan ook het construeren en valideren van een Franstalige versie van deze Nederlandstalige vragenlijst. De tweede doelstelling van deze studie is na te gaan of Vlamingen en Walen verschillen van elkaar op de hier voorgestelde angstconstructen. Vanuit het perspectief van rechtvaardigheid en gelijkheid is het belangrijk om na te gaan of één van beide groepen hoger scoort op faalangst en bijgevolg lager scoort op selectietests. Aangezien faalangst de cognitieve

prestaties negatief kan beïnvloeden, kan de aanwezigheid van faalangst leiden tot lagere slaagkansen voor één van beide groepen en dus tot indirecte discriminatie van deze groep.

In wat volgt worden eerst de twee vormen van faalangst (zelf-gerefereerde angst en ander-gerefereerde angst) beschreven. Vervolgens wordt dieper ingegaan op cross-cultureel onderzoek naar faalangst en het normeren van tests over taalgrenzen heen.

2. Faalangst bij Sollicitanten: Zelf-gerefereerde versus Ander-gerefereerde Angst

Faalangst betekent letterlijk angst om te falen of om te mislukken. Deze angst kan zich in verschillende situaties voordoen of kan betrekking hebben op verschillende activiteiten.

Zo spreekt men van motorische faalangst indien men vreest te falen bij het uitvoeren van fysieke handelingen. Cognitieve faalangst is angst voor alles wat te maken heeft met het cognitief, verstandelijk functioneren; en tot slot kan sociale angst omschreven worden als angst om in een sociale context afgewezen te worden (Nieuwenbroek & Ruigrok, 2007).

Algemeen wordt aangenomen dat faalangst bestaat uit twee componenten, namelijk een cognitieve component en een affectieve component. De cognitieve component omvat de zorgen die iemand zich maakt omtrent negatieve gevolgen van een eventueel falen. Men kan dit samenvatten onder de noemer 'piekergedachten'. De affectieve component omvat de lichamelijke reacties die met deze piekergedachten gepaard gaan zoals zweten, hartkloppingen, trillingen in de stem, enz. Dit onderscheid werd gemaakt door Liebert en Morris (1967) en heeft ruime onderzoeks aandacht gekregen in de onderwijscontext (Hembree, 1988; Seipp, 1991). Recent toonden McCarthy en Goffin (2005) aan dat dit onderscheid ook vertaald kan worden naar faalangst in de context van personeelsselectie.

Met betrekking tot de negatieve invloed van faalangst op prestaties, toont onderzoek aan dat vooral de cognitieve component van faalangst hiervoor verantwoordelijk is (zie bijv. Powers, 2001). Zo stelden Dweck en Wortman (1982) dat verminderde prestaties bij faalangst het gevolg zijn van *de gedachten over falen* en dat aldus cognities en niet emoties het centrale thema zouden moeten vormen in onderzoek naar faalangst. Hagtvet, Man, en Sharma (2001) argumenteren verder dat faalangstige gedachten geplaatst kunnen worden in de context van “zichzelf” of de “significante andere”. Zowel de persoon die getest wordt als een significante andere kunnen gezien worden als de potentiële evaluator van een mogelijk falen. Ook andere auteurs volgen dit idee door te stellen dat elke beoordelingssituatie impliciet een bedreiging inhoudt voor zowel een negatieve *zelfevaluatie* als een negatieve *sociale evaluatie* (Miceli & Castelfranchi, 2005), zowel in een onderwijscontext (zie Hagtvet, 1989), als in een selectiecontext (Proost et al., 2008). De sollicitant die zelf-gerefereerde angst ervaart, is met name bezorgd om een lagere testscore omwille van inconsistenties met het eigen zelfbeeld en/of zelf gestelde verwachtingen. De sollicitant die ander-gerefereerde angst ervaart, is vooral bezorgd om de reactie van een significante andere op falen. Zo kan een significante andere teleurgesteld zijn in je prestatie of de indruk krijgen dat je over onvoldoende capaciteiten beschikt om de taak aan te kunnen, in het geval van falen.

Om deze twee soorten van cognitieve gedachten te meten, ontwikkelden Proost et al. (2008) de ZAAV. Deze vragenlijst meet faalangstige gedachten van sollicitanten, in het bijzonder “zorgelijke gedachten over de negatieve gevolgen van falen” binnen een selectiecontext. In hun studie bevestigen Proost et al. deze twee-factoren structuur van (zelf- versus ander-gerefereerde) faalangstige gedachten bij een grote groep van Vlaamse

sollicitanten en bieden ze empirische ondersteuning voor de constructvaliditeit van de vragenlijst. De resultaten van een exploratorische en een confirmatorische factoranalyse op verschillende steekproeven bevestigden de twee-factoren structuur van de vragenlijst. Verder bleek uit deze studie dat ander-gerefereerde faalangst negatief samenhangt met prestaties op een cognitieve test terwijl zelf-gerefereerde faalangst een significant positieve relatie vertoonde met testprestatie in een selectiecontext.

De bedoeling van de huidige studie is om na te gaan in welke mate deze twee-factoren structuur ook gevonden wordt in de andere Belgische landstaal en of Vlamingen en Walen significant van elkaar verschillen met betrekking tot zelf- en ander-gerefereerde faalangst. Indien één van beide groepen hoger scoort op ander-gerefereerde faalangst, zou dit aanleiding kunnen geven tot het (onterecht) afwijzen van leden van deze groep en tot een lagere succesratio van de selectieprocedure.

3. Faalangst : l'Anxiété de Performance

Cross-cultureel onderzoek toont aan dat faalangst meer voorkomt in sommige landen (Egypte, Jordanië, Hongarije) dan in andere landen en culturen (China, Italië, Japan en Nederland) (zie voor een overzicht: Seipp & Schwarzer, 1996). Globaal genomen scoren Islamitische landen hoger op faalangst dan West-Europese en Aziatische landen. Als mogelijke verklaring voor deze culturele verschillen wordt in de literatuur ondermeer verwezen naar de concepten individualisme versus collectivisme (Triandis, 1995). In collectivistische culturen vertonen mensen meer betrokkenheid ten opzichte van een kleine, hechte groep (Hui, Triandis, & Yee, 1991; Pearson & Stephan, 1998; Wheeler, Reis, & Bond, 1989), conformeert men zich aan de regels van deze groep en wordt

afwijkend gedrag sneller gesanctioneerd door de groep (Bond & Smith, 1996).

Individualistische culturen daarentegen zijn voor het effectief functioneren van groepen en individuen veel minder afhankelijk van groepsidentificatieprocessen, waardoor er minder conformiteit met de groep optreedt.

Deze twee dimensies (individualisme versus collectivisme) weerspiegelen een relatieve nadruk op het zelf versus de andere en relateren op die manier aan de hier voorgestelde angstconstructen, namelijk zelf-gerefereerde faalangst versus ander-gerefereerde faalangst. In collectivistische culturen, waar er een sterke druk heerst om zich te conformeren aan de gangbare groepsnormen, kan meer ander-gerefereerde angst optreden dan in individualistische culturen. De druk om zich te conformeren en de angst om gesanctioneerd te worden in het geval van falen, zou zich in dergelijke culturen kunnen vertalen in een grotere angst om betekenisvolle anderen teleur te stellen (ander-gerefereerde faalangst). Dit is ook in overeenstemming met bevindingen in de literatuur omtrent de link tussen sociale angst en collectivisme (zie Brown, 2004). In individualistische culturen, waar mensen deel uitmaken van verschillende groepen en minder conformeren aan één groep (Hui, et al., 1991; Pearson & Stephan, 1988; Wheeler, Reis, & Bond, 1989), maar vooral belang hechten aan het zich distantiëren van anderen (Markus & Kitayama, 1991) kunnen prestatiesituaties eerder gepaard gaan met meer angst over mogelijke gevolgen van falen voor zichzelf (zelf-gerefereerde angst). Uit de studie van Hofstede (2001) kwamen geen grote culturele verschillen naar voor tussen Vlaanderen en Wallonië. De huidige politieke en maatschappelijke evoluties suggereren echter verschillen tussen Vlaanderen en Wallonië op een veelheid van domeinen (bijv. taal, massacommunicatie, politiek, economie) (zie de Wachter, 2006,

Van Impe, 2011). Zo vindt Vlaanderen meer aansluiting bij het individualistische Angelsaksische model en vindt Wallonië meer aansluiting bij een meer collectivistisch model (de Wachter, 2006; Hofstede, 2001). In overeenstemming hiermee wordt van Walen vaak gezegd dat ze socialer zijn dan Vlamingen en dit zou onder andere blijken uit hun vrijetijdsbesteding. Terwijl Vlamingen vaker sporten, nemen Walen vaker actief deel aan het verenigingsleven (Russo, 2006). Ook in hun kiesgedrag zijn de Walen sterker sociaal georiënteerd dan de Vlamingen (Deschouwer, Delwit, Hooghe, & Walgrave, 2010) en uit onderzoek van Kerkhofs, Dobbelaere, Voyé en Bawin-Legros (1992) blijkt dat Walen meer vertrouwen stellen in de sociale zekerheid dan Vlamingen. Verder blijkt uit dit onderzoek dat Vlaamse ouders meer klemtoon leggen op ‘onafhankelijkheid’ als een belangrijke waarde in de opvoeding van hun kinderen dan Waalse ouders. Deze aanwijzingen voor Vlaams-Waalse verschillen op de culturele dimensie individualisme-collectivisme heeft geleid tot de formulering van de volgende hypotheses:

Hypothese 1: Vlaamse sollicitanten scoren hoger op zelf-gerefereerde angst dan Waalse sollicitanten.

Hypothese 2: Waalse sollicitanten scoren hoger op ander-gerefereerde angst dan Vlaamse sollicitanten.

Deze studie is de eerste die verschillen in faalangst onderzoekt bij Vlaamse en Waalse sollicitanten. Dit onderzoek kan echter alleen geldige conclusies opleveren indien meetinvariantie van de ZAAV-vragenlijst kan worden vastgesteld met betrekking tot taal.

Alleen dan kunnen verschillen of gelijkenissen in scores tussen Vlamingen en Walen inhoudelijk correct worden geïnterpreteerd. Het huidige onderzoek wil hieraan bijdragen door meetinvariantie van de ZAAV te onderzoeken in een Vlaamse en Waalse steekproef van sollicitanten. Bovendien wordt hiermee tegemoet gekomen aan een belangrijk knelpunt in testnormering en –validering voor België. In het kleinere Vlaamse landsgedeelte wordt veelvuldig gebruik gemaakt van in Nederland ontwikkelde of vertaalde tests. Vaak ontbreken aangepaste normen en zijn tests niet gevalideerd voor een Vlaamse populatie (zie COTAN, Evers, Lucassen, Meijer, & Sijtsma, 2009). Bovendien zijn deze tests zelden vertaald naar het Frans en gevalideerd voor een Waalse populatie. Daarenboven heerst er in Wallonië een andere testcultuur dan in Vlaanderen, door een sterkere voorkeur voor projectieve technieken (Grietens, Maes, De Cock, & Sniekers, 2004). Om beide landsdelen op psychodiagnostisch vlak dichterbij elkaar te brengen, is het daarom belangrijk dat vragenlijsten niet alleen vertaald worden in de twee talen maar ook verder gecrossvalideerd worden.

4. Methode

4.1 Steekproef en Procedure

Aan deze studie namen 4229 sollicitanten deel die uitgenodigd waren voor de eerste ronde van een selectieprocedure bij Selor, het selectiebureau van de Federale overheid, met als doel een wervingsreserve aan te leggen voor een niet nader bepaald aantal vacatures in verschillende overheidsinstanties. In het geval van een open vacature kon de specifieke overheidsinstantie beslissen om de kandidaten nog te onderwerpen aan een

extra test of niet. Deze selectieprocedure was volledig gelijklopend voor de Vlaamse en Waalse sollicitanten.

De eerste ronde in de selectieprocedure bestond uit een cognitieve test. Kandidaten waren allen gelijktijdig uitgenodigd voor deze ronde. Vlaamse en Waalse kandidaten namen plaats in verschillende lokalen en ontvingen instructies in hun eigen landstaal. Net voor de start van de cognitieve test, vulden de kandidaten de ZAAV in hun eigen landstaal in, samen met een korte biografische vragenlijst (o.a., leeftijd, geslacht, vroegere selectie-ervaring, werkloos of niet, aantal jaren werkervaring).

De steekproef bestond uit 1796 Nederlandstalige sollicitanten en 2433 Franstalige sollicitanten. 56% van de respondenten in de Nederlandstalige steekproef waren vrouwen versus 57% in de Franstalige steekproef. De gemiddelde leeftijd van de respondenten was 27.75 jaar ($SD = 5.62$) in de Nederlandstalige steekproef en 30.56 jaar ($SD = 5.62$) in de Franstalige steekproef. 67% van de Nederlandstalige sollicitanten was werkloos op het moment van de sollicitatie tegenover 60% van de Franstaligen. Gemiddeld genomen hadden sollicitanten 3.79 jaar ($SD = 4.94$) werkervaring in de Nederlandstalige steekproef tegenover 5.61 jaar ($SD = 6.11$) in de Franstalige steekproef.

4.2 Meetinstrumenten

Zelf- versus ander-gerefereerde angst. De ZAAV (Proost et al., 2008) bevat 24 vragen die verwijzen naar specifieke zelf-en ander-gerefereerde faalangstige gedachten. De eerste 12 vragen zijn geformuleerd vanuit een individueel perspectief en meten zelf-gerefereerde angst (ZRA). Een voorbeeld hiervan is “Ik ben bang voor een lagere score op deze selectietest omdat *Ik* dan zal twijfelen aan mijn eigen capaciteiten voor deze baan”. De overige 12 vragen zijn geformuleerd vanuit het perspectief van een significante

andere en meten ander-gerefereerde angst (ARA). Vooraleer sollicitanten deze vragen beantwoordden, werd hen gevraagd een specifieke significante andere te noteren en in gedachten te houden bij het beantwoorden van deze vragen. Een voorbeeld hiervan is “Ik ben bang voor een lagere score op deze selectietest omdat [...] dan zal twijfelen aan mijn capaciteiten voor deze baan”. Antwoorden werden gegeven op een Likertschaal (1 = *helemaal oneens*, 4 = *helemaal eens*).

De oorspronkelijk Nederlandstalige vragenlijst werd vertaald naar het Frans volgens de geijkte procedures (van de Vijver, 2003). Eerst werd de Nederlandstalige versie vertaald naar het Frans door een erkende tolk. Vervolgens werd de Franse versie voorgelegd aan zowel een Nederlandstalige als een Franstalige selectie-adviseur bij Selor om te garanderen dat specifieke overheidsterminologie correct vertaald was.

Controlevariabelen. Geslacht (0 = *man*; 1 = *vrouw*), leeftijd, werkstatus (0 = *momenteel niet werkzoekend*; 1 = *momenteel werkzoekend*), ervaring met sollicitaties in het algemeen (Hoeveel keren heeft u reeds gesolliciteerd?) en ervaring met sollicitaties bij Selor (Hoeveel keren heeft u reeds gesolliciteerd bij Selor?) zijn meegenomen als controlevariabelen in de vergelijking tussen de twee groepen. Het controleren voor deze variabelen betekent dat we kijken naar verschillen tussen Vlamingen en Walen op vlak van faalangst, na uitzuivering voor verschillen in deze ‘storende’ variabelen. Uit vorig onderzoek blijkt immers dat vrouwen hoger scoren op faalangst dan mannen (zie bijv. McCarthy & Goffin, 2005), dat sollicitanten meer faalangst ervaren in situaties waarin er veel op het spel staat (in geval van werkloosheid, Sarason & Sarason, 1990; Spielberger & Vagg, 1995) en dat faalangst positief samenhangt met onzekerheid (zie Miceli & Castelfranchi, 2005), die gereduceerd wordt door vorige ervaringen. Door te controleren

voor deze variabelen, bieden de resultaten een beter beeld van de variatie in faalangst die samenhangt met verschil in taal (en niet met verschillen in bijv. geslacht, leeftijd, enz.) en worden alternatieve verklaringen uitgesloten (Stangor, 2010).

4.3 Analyses

Om meetinvariantie over de landstalen na te gaan, is een multigroep confirmatorische factoranalyse uitgevoerd door middel van Lisrel versie 8.50. De correlatiematrix van de twee betrokken groepen zijn vergeleken met elkaar volgens de “weighted least squares” estimatiemethode. Alle variabelen werden gedefinieerd op ordinaal niveau. Deze schattingsmethode is in overeenstemming met de analysemethode gevolgd door Proost et al. (2008) en heeft als voordeel dat er niet wordt vastgehouden aan de assumptie van multivariaat normaal verdeelde variabelen, wat wel zo is bij de meer traditionele “maximum likelihood” methode.

In lijn met aanbevelingen in de literatuur (Cheung & Rensvold, 2002; Raju, Laffitte, & Byrne, 2002; Vandenberg & Lance, 2000) zijn vier alternatieve modellen vergeleken. In het Basislijnmodel (Model I) is het factormodel met twee gecorreleerde factoren in beide groepen afzonderlijk geschat. Alle items laden op hun respectievelijke factor maar verder worden er geen beperkingen ingevoerd. Deze stap wordt ook wel aangeduid met de term configurele invariantie (Horn, McArdle, & Mason, 1983). In Model II worden de factorladingen gelijkgesteld voor de twee groepen en wordt onderzocht of de item-construct relatie dezelfde is in beide groepen (metrische invariantie) (Horn et al., 1983). In Model III worden factorladingen, factorvarianties en – covarianties gelijkgesteld (construct invariantie) en in Model IV, tot slot, worden ook de foutvarianties

gelijkgesteld (invariantie in uniekheid). De “ χ^2 difference test” laat toe een vergelijking te maken met het basismodel, hoewel deze test niet steeds de beste keuze is omwille van haar gevoeligheid voor steekproefgrootte (Hu & Bentler, 1999). Daarom is de “comparative fit index” (Δ CFI) gebruikt als maatstaf aangezien dit een zeer robuuste maat is die onafhankelijk is van de complexiteit van het model en de steekproefgrootte (Cheung & Rensvold, 2002; Woo, Gibbons, & Thornton III, 2007).

Om de hypothesen te toetsen is een manova uitgevoerd. De twee angstconstructen zijn ingevoerd als afhankelijke variabelen en taal is ingevoerd als onafhankelijke variabele. De controlevariabelen zijn opgenomen als covariaten.

5 Resultaten

5.1 Descriptieve statistieken en intercorrelaties

In tabel 1 worden de gemiddelen, standaarddeviaties, betrouwbaarheden (Cronbach's alpha) en intercorrelaties tussen de twee schalen van de ZAAV gerapporteerd, zowel voor de Nederlandstalige als de Franstalige versie. De interne consistenties waren steeds boven de aanbevolen waarde van .70 (Nunnally & Bernstein, 1994). De correlaties tussen de twee schalen van de ZAAV varieerden van .58 in de Nederlandstalige steekproef tot .59 in de Franstalige steekproef. Hoewel deze correlaties relatief hoog zijn, toont vorig onderzoek (Proost et al., 2008) duidelijk aan dat deze schalen verschillende angstconstructen meten.

5.2 Invariantie inzake taal

Tabel 2 geeft de fitmaten weer van de vier modellen om meetinvariantie na te gaan tussen de twee taalgroepen. Het basislijnmodel toont een goede fit van het voorgestelde twee-factoren model. De volgende drie modellen toonden geen significante daling in fitmaten. Zo bleef de CFI op de waarde van .93 indien de factorladingen gelijkgesteld werden voor de twee taalgroepen (Model II). Indien verder ook de factorvarianties, covarianties (Model III) en errorvarianties (Model IV) werden gelijkgesteld, daalde de CFI lichtjes naar .92 maar bleef boven de algemeen aanvaarde waarde van .90 (Hox & Bechger, 1998). Dit suggereert dat factorladingen, relaties tussen factoren, en factorvarianties dezelfde zijn voor de twee taalgroepen (d.w.z., invariantie in uniekheid).

5.3 Hypothesetoetsing

De resultaten van de Mancova zijn significant voor taal, $F(2, 3462) = 17.55, p = .000$. Conform hypothese 1 ervaren Vlaamse sollicitanten significant meer zelf-gerefereerde faalangst dan Waalse sollicitanten, $F(1, 3463) = 27.54, p = .00$. In tegenstelling tot hypothese 2 ervaren Vlaamse sollicitanten ook significant meer ander-gerefereerde faalangst dan Waalse sollicitanten, $F(1, 3463) = 27.78, p = .00$. Met betrekking tot de controlevariabelen, is er een significant effect voor geslacht, $F(2, 3464) = 39.97, p = .00$, voor werkstatus, $F(2, 3464) = 7.63, p = .00$, voor ervaring met solliciteren bij Selor, $F(2, 3464) = 5.16, p = .01$, en voor leeftijd, $F(2, 3464) = 22.13, p = .00$. Vrouwen ervaren meer zelf-gerefereerde angst dan mannen ($M = 2.27$ voor vrouwen en $M = 2.12$ voor mannen) maar er is geen verschil gevonden voor ander-gerefereerde angst. Sollicitanten die op het moment van de sollicitatie werkloos zijn, ervaren meer zelf-gerefereerde angst ($M = 2.24$ versus $M = 2.18$) en ook meer ander-gerefereerde angst ($M = 1.85$ versus $M =$

1.75). Eerdere ervaring met selecties bij Selor verlaagt de zelf-gerefereerde angst, $F(1, 3463) = 9.35, p = .00$, maar niet de ander-gerefereerde angst, $F(1, 3463) = .90, p = .34$. Tot slot ervaren oudere sollicitanten minder zelf-gerefereerde angst, $F(1, 3463) = 44.26, p = .00$, en ook minder ander-gerefereerde angst, $F(1, 3463) = 14.21, p = .00$.

6 Discussie

Deze studie had tot doel verschillen in faalangst te onderzoeken bij Vlaamse en Waalse sollicitanten. Specifiek wilden we nagaan of Vlaamse en Waalse sollicitanten van elkaar verschillen op vlak zelf-gerefereerde en ander-gerefereerde faalangst. Op basis van eerder onderzoek werd verondersteld dat Vlamingen meer zelf-gerefereerde faalangst zouden ervaren terwijl Walen verondersteld werden meer ander-gerefereerde faalangst te ervaren. Deze twee vormen van faalangst zijn gemeten met de ZAAV, een in het Nederlands ontwikkelde angstvragenlijst (zie Proost et al., 2008).

Om geldige uitspraken te doen omtrent taalverschillen, dient echter eerst invariantie van de ZAAV-vragenlijst te worden vastgesteld met betrekking tot taal. Alleen dan kunnen verschillen of gelijkenissen in scores tussen Vlamingen en Walen inhoudelijk correct worden geïnterpreteerd. Het huidige onderzoek wil hieraan bijdragen door meetinvariantie van de ZAAV te onderzoeken in een Vlaamse en Waalse steekproef van sollicitanten.

Om dit te toetsen hebben we de vragenlijst afgenomen van een grote steekproef van Vlaamse en Waalse sollicitanten bij de Federale overheid in België. De resultaten van de studie tonen adequate meetinvariantie over beide landstalen. Deze invariantie werd gevonden op het niveau van de factorstructuur, factorladingen, varianties en covarianties,

en tenslotte ook foutenvarianties. Dit toont aan dat er geen interpretatieverschillen zijn tussen de Vlaamse en Waalse sollicitanten voor wat betreft de 24 items van de ZAAV en dat de vragenlijst goed toepasbaar is in beide landsdelen.

Uit de resultaten bleek verder dat Vlaamse sollicitanten meer faalangst ervaren dan Waalse sollicitanten, en dit voor beide vormen van faalangst (d.w.z. zelf-gerefereerde en ander-gerefereerde faalangst). Een mogelijke verklaring hiervoor zou de typisch “Vlaamse bescheidenheid” kunnen zijn of zoals Verhaest (2004) het noemt: “het nederige kantje van het Vlaamse imago” (p. 102). Bescheidenheid wordt vaak gelinkt aan faalangst in allerlei coachingsprogramma’s met betrekking tot faalangst (zie bijv. www.anoekcoach.nl/wat-doe-ik/dit-is-waar-je-last-van-kunt-hebben.html).

Wetenschappelijk onderzoek in deze richting suggereert dat deze bescheidenheid onder andere te maken heeft met attributieprocessen. Zo hebben faalangstige personen de neiging om successen toe te schrijven aan variabele, externe factoren (bijv. “Ik had geluk vandaag”, “De vragen waren gemakkelijk”) en mislukking toe te schrijven aan interne, stabiele en niet-controleerbare factoren (bijv. “Ik kan het niet”, “Ik ben er niet slim genoeg voor”) (Arkin, Kolditz, & Kolditz, 1983). Hierdoor gaat men de eigen verworvenheden kleiner voorstellen dan ze in werkelijkheid zijn en stellen faalangstige personen zich meer bescheiden op. Ook Dijkstra (2008) stelt dat faalangstige personen zich vaak meer bescheiden tonen doordat ze negatief over zichzelf denken en niet blij zijn met zichzelf of met eigen successen. Experimenteel onderzoek van Arkin, Appelman en Burger (1980) toont verder aan dat angstige individuen zich veel meer bescheiden voorstellen in een sterk evaluatieve situatie dan niet angstige personen. Mogelijks vormt bescheidenheid een verklaring voor de hogere faalangstscores van Vlamingen dan van

Walen maar verder onderzoek is gewenst om hierover duidelijke uitspraken te kunnen doen.

6.3 Beperkingen en suggesties voor verder onderzoek

Dit onderzoek is uiteraard niet zonder beperkingen. Het onderzoek is uitgevoerd met Vlaamse en Waalse sollicitanten. In België wordt echter ook, zij het door een beperktere groep, Duits gesproken. Verder onderzoek zou daarom kunnen kijken in welke mate deze vragenlijst verder gecrossvalideerd kan worden naar een steekproef van Duitse sollicitanten.

De data werden verzameld op een steekproef van sollicitanten die deelnamen aan een selectieprocedure voor een wervingsreserve bij de overheid. Dit betekent dat niet één kandidaat werd geselecteerd maar dat een grote groep van sollicitanten werd opgenomen op de reservelijst die twee jaar geldig bleef. Deze situatie is niet de meer traditionele high-stake selectiesituatie waarin meerdere kandidaten dingen naar één of een zeer beperkt aantal vacatures. Hierdoor zou het in dit onderzoek gevonden gemiddelde niveau van faalangst bij sollicitanten een onderschatting kunnen zijn van de realiteit en is verder onderzoek nodig naar de mate waarin sollicitanten faalangst ervaren in verschillende selectiecontexten.

De deelnemers aan dit onderzoek solliciteerden voor een baan bij de overheid. Men kan zich de vraag stellen in welke mate dit de veralgemeenbaarheid van de resultaten beperkt. Hoewel de overheid in het verleden wel eens te kampen had met een imagoprobleem en daardoor mogelijks een specifiek profiel van kandidaten aantrok, heeft de overheid recent heel wat inspanningen geleverd om haar werking te moderniseren en haar imago op te

poetsen (bijv. door verregaande informatisering, zie Lips, Bekkers, & Zuurmond, 2004). In België heeft de federale overheid heel wat inspanningen geleverd tot modernisering via de Copernicus hervorming. De doelstelling van deze hervorming was de overheid slagvaardiger te maken zodat de overheid kan inspelen op het ritme en de eisen van de hedendaagse maatschappij. In een recent boek argumenteert Ringeling (2009) op overtuigende wijze dat het beeld van trage ambtelijke molens en inefficiënt management grotendeels gebaseerd is op vooroordelen en een onjuiste kijk op wat de overheid doet. Vanuit deze optiek willen we graag beargumenteren dat onze steekproef representatief is voor een ruimere steekproef van sollicitanten bij zowel overheidsbedrijven als privésector.

In deze studie werd nagegaan in welke mate Vlaamse en Waalse sollicitanten van elkaar verschillen in de mate van ervaren faalangst. De resultaten toonden aan dat Vlaamse sollicitanten zowel meer zelf-gerefereerde als meer ander-gerefereerde faalangst ervaren. Wat de gevolgen hiervan zijn voor de testprestaties van de Vlaamse sollicitanten in vergelijking met de testprestaties van de Waalse sollicitanten, is nog niet duidelijk en dient verder onderzocht te worden. Uit vorig onderzoek (Proost et al., 2008) bleek immers dat zelf-gerefereerde faalangst en ander-gerefereerde faalangst een omgekeerde invloed hadden op testprestaties. Dit zou kunnen betekenen dat hogere scores van Vlaamse sollicitanten op beide vormen van faalangst ervoor zorgen dat er geen verschillen zijn in testcores tussen Vlaamse en Waalse sollicitanten. Verder onderzoek hiernaar is nodig om na te gaan of deze verhoogde waarden voor faalangst al dan niet zorgen voor een lagere succesratio bij Vlaamse sollicitanten in tweetalige selectieprocedures.

Een mogelijke verklaring voor de veronderstelde verschillen in faalangst werd gezocht in de concepten individualisme/collectivisme. Dit verklarend mechanisme, alsook de alternatieve verklaring dat Vlaamse sollicitanten meer angst ervaren omwille van ‘Vlaamse bescheidenheid’, is in dit onderzoek niet empirisch getoetst. In verder onderzoek is het daarom belangrijk om ook verklarende mechanismen te meten en te toetsen op hun geldigheid.

6.4 Praktische implicaties

Voor een Federaal selectiebureau en voor iedereen die selecties uitvoert bij meertalige sollicitantengroepen, is het belangrijk rekening te houden met verschillende niveaus van faalangst bij sollicitanten. Uit dit onderzoek blijkt dat Vlaamse sollicitanten meer faalangst ervaren dan Waalse sollicitanten. Dit verdient extra aandacht in de selectiepraktijk. Immers, faalangst bij sollicitanten heeft niet alleen invloed op de testcores van sollicitanten en dus op aannemekansen, maar heeft ook gevolgen voor de wervende organisatie. In het algemeen wordt aangenomen dat de invloed van faalangst op testprestaties negatief is (zie meta-analyse van Seipp, 1991). Dit werd ook gevonden voor ander-gerefeerde faalangst (Proost et al., 2008). Deze negatieve invloed van faalangst op testcores zorgt voor een onderschatting van de ware capaciteiten van de sollicitant (Dobson, 2000). Hierdoor stijgt de kans dat men goede kandidaten ten onrechte afwijst (d.w.z. positieve missers) waardoor de succesratio van de selectie daalt. In vorig onderzoek van Proost et al. (2008) werd echter een positieve invloed gevonden van zelf-gerefeerde faalangst op testprestaties. Ook dit is ongewenst aangezien ook deze positieve invloed een vertekend beeld geeft van de ware (faalangstvrije) capaciteiten van

de sollicitanten. Hierdoor stijgt de kans op negatieve missers (d.w.z. minder goede kandidaten ten onrechte aanwerven) waardoor de succesratio eveneens daalt. Enkel door faalangst te meten in de selectiecontext, kan men de uiteindelijke testscore hiervoor corrigeren en zodoende een meer objectief beeld verkrijgen van de ware cognitieve capaciteiten van de kandidaat.

6.5 Conclusie

In dit onderzoek is enerzijds de validiteit onderzocht van een Franstalige variant voor de in het Nederlands ontwikkelde Zelf-versus Ander-gerefereerde AngstVragenlijst en is anderzijds nagegaan of Vlaamse sollicitanten verschillen van Waalse sollicitanten op vlak van faalangst. De resultaten tonen aan dat de Vlaamse en Franstalige vragenlijst door de respectievelijke groepen van sollicitanten op dezelfde manier wordt begrepen. Vlaamse sollicitanten scoren hoger op beide vormen van faalangst dan Waalse sollicitanten.

Noot

1. Het hier gerapporteerde onderzoek is mede mogelijk gemaakt dankzij de mederwerking van het Selectiebureau van de Belgische Federale Overheid (Selor) bij het verzamelen van de data.

Praktijkbox

- Wat betekenen deze resultaten voor de praktijk?

Door faalangst te meten in de selectiecontext, kan men de testscore hiervoor corrigeren, en een meer objectief beeld verkrijgen van de ware cognitieve capaciteiten van de kandidaat. Dit draagt positief bij tot de succesratio van selectieprocedures.

- In Vlaanderen wordt veelvuldig gebruik gemaakt van in Nederland ontwikkelde of vertaalde tests. Vaak ontbreken aangepaste, Vlaamse normen. Bovendien zijn deze tests zelden vertaald naar het Frans en gevalideerd voor een Waalse populatie. Om Vlaanderen en Wallonië op psychodiagnostisch vlak dichterbij elkaar te brengen, moeten vragenlijsten genormeerd, vertaald en gecrossvalideerd worden.
- De ZAAV en haar Franstalige variant zijn goed toepasbaar in een selectiesituatie. De items zijn eenvoudig geformuleerd en kunnen makkelijk begrepen worden door sollicitanten met verschillende opleidingsniveaus.

7 Literatuur

- Arkin, R., Kolditz, T.A., & Kolditz, K.K. (1983). Attributions of the test-anxious student. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 9, 271-280.
- Arkin, R.M., Appelman, A.J., & Burger, J.M. (1980). Social anxiety, self-presentation, and the self-serving bias in causal attribution. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38, 23-35.
- Arvey, R.D., Strickland, W., Drauden, G. & Martin, C. (1990). Motivational components of test taking. *Personnel Psychology*, 43, 695-716.
- Bond, M.H., & Smith, P.B. (1996). Cross-cultural social and organizational psychology. *Annual Review of Psychology*, 47, 205-235.

- Brown, R.A. (2004). The effects of social anxiety on English language learning in Japan. *Information and Communication Studies*, 30, 7-12.
- Chan, D., & Schmitt, N. (2004). An agenda for future research on applicant reactions to selection procedures: A construct-oriented approach. *International Journal of Selection and Assessment*, 12, 9-23.
- Cheung, G.W., & Rensvold, R.B. (2002). Evaluating goodness-of-fit indexes for testing measurement invariance. *Structural Equation Modeling*, 9, 233-255.
- Deschouwer, K., Delwit, P., Hooghe, M., & Walgrave, S. (2010). De stemmen van het volk: Een analyse van het kiesgedrag in Vlaanderen en Wallonië op 10 juni 2009. Brussel: VUBPRESS.
- De Wachter, W. (2006). De maatschappelijke identiteiten Vlaanderen en Wallonië. Gedownload op 6 december 2010, van [www.kuleuven.be/emeritiforum/thema/2006-2007/MEERVLAANDEREN211206/identiteit-Vlaanderen-Wallonie%20\(prof.%20W.%20Dewachter\).doc](http://www.kuleuven.be/emeritiforum/thema/2006-2007/MEERVLAANDEREN211206/identiteit-Vlaanderen-Wallonie%20(prof.%20W.%20Dewachter).doc)
- Dijkstra, P. (2008). *Verlegen. Meer zelfvertrouwen leren*. Utrecht: Het Spectrum.
- Dweck, C.S., & Wortman, C.B. (1982). Learned helplessness, anxiety and achievement motivation: Neglected parallels in cognitive, affective, and coping responses. In H.W. Krohne & L. Laux (Eds.), *Achievement, Stress, and Anxiety* (pp. 93-125). Washington, DC: Hemisphere.
- Evers, A., Lucassen, W., Meijer, R.R., & Sijtsma, K. (2009). *COTAN Beoordelingssysteem voor de kwaliteit van tests*. Amsterdam: Nederlands Instituut voor Psychologen/Commissie Testaangelegenheden Nederland.

- Fletcher, C., Lovatt, C., & Baldry, C. (1997). A study of state, trait and test anxiety, and their relationship to assessment center performance. *Journal of Social Behavior and Personality, 12*, 205-214.
- Grietens, H., Maes, B., De Cock, P., & Sniekers, K. (2004). Inventaris en analyse van het diagnostisch aanbod van de multidisciplinaire teams: een bijdrage aan de uniformering en protocollering van de diagnostische praktijk. Leuven: K.U.Leuven.
- Hagtvet, K.A. (1989). *The construct of test anxiety: Conceptual and methodological issues*. Bergen/London: Sigma Forlag/Jessica Kingsley Publishers.
- Hagtvet, K.A., Man, F., & Sharma, S. (2001). Generalizability of self-related cognitions in test anxiety. *Personality and Individual Differences, 31*, 1147-1171.
- Hembree, R. (1988). Correlates, causes, effects, and treatment of test anxiety. *Review of Educational Research, 58*, 47-77.
- Horn, J.L., McArdle, J., & Mason, R. (1983). When is invariance not invariant: A practical scientist's look at the ethereal concept of factorial invariance. *The Southern Psychologist, 1*, 179-188.
- Hox, J.J., & Bechger, T.M. (1998). An introduction to structural equation modeling. *Family Science Review, 11*, 354-373.
- Hu, L., & Bentler, P.M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling, 6*, 1-55.
- Hui, C.H., Triandis, H.C., & Yee, C. (1991). Cultural differences in reward allocation: Is collectivism the explanation? *British Journal of Social Psychology, 30*, 145-157.

- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kerkhofs, J., Dobbelaere, K., Voyé, L., & Bawin-Legros, B. (1992). *De versnelde ommekeer: De waarden van Vlamingen, Walen en Brusselaars in de jaren negentig*. Tielt: Lannoo.
- Lievens, F., De Corte, W., & Brysse, K. (2003). Applicant perceptions of selection procedures: The role of selection information, belief in tests, and comparative anxiety. *International Journal of Selection and Assessment, 11*, 67-77.
- Lips, M., Bekkers, V., & Zuurmond, A. (2004). *ICT en openbaar bestuur: Implicaties en uitdagingen van technologische toepassingen voor de overheid*. Utrecht: Lemma.
- Markus, H., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review, 98*, 224-253.
- McCarthy, J.M., & Goffin, R.D. (2004). Measuring job interview anxiety : Beyond weak knees and sweaty palms. *Personnel Psychology, 57*, 607-637.
- McCarthy, J.M., & Goffin, R.D. (2005). Selection test anxiety: Exploring tension and fear of failure across the sexes in simulated selection scenarios. *International Journal of Selection and Assessment, 13*, 282-295.
- Miceli, M., & Castelfranchi, C. (2005). Anxiety as an “epistemic” emotion: An uncertainty theory of anxiety. *Anxiety, Stress, and Coping, 18*, 291-319.
- Nieuwenbroek, A., & Ruigrok, J. (2007). *Overwin je faalangst*. Amsterdam: Ten Have.
- Nunnally, J.C., & Bernstein, I.H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

- Pearson, V.M.S., & Stephan, W.G. (1998). Preferences for styles of negotiation: A comparison of Brazil and the U.S. *International Journal of Intercultural Relations*, 22, 67-83.
- Ployhart, R.E., Ziegert, J.C., & McFarland, L.A. (2003). Understanding racial differences on cognitive ability tests in selection contexts: An integration of stereotype threat and applicant reactions research. *Human Performance*, 16, 231-259.
- Powers, D.E. (2001). Test anxiety and test performance: Comparing paper-based and computer-adaptive versions of the graduate record examinations (GRE[®]) general test. *Journal of Educational Computing Research*, 24, 249-273.
- Proost, K., & Syroit, J. (in press). Faalangst bij sollicitanten: Waarom is het belangrijk voor organisaties om hiermee rekening te houden? *Methoden, technieken en analyses voor personeelsmanagement*. Alphen a/d Rijn: Kluwer.
- Proost, K. (2008). Fearing the evaluative context of personnel selection: How bad can it get? *Niet-gepubliceerde doctoraatsdissertatie*, K.U.Leuven, Leuven.
- Proost, K., Derous, E., Schreurs, B., Hagtvet, K.A., & De Witte, K. (2008). Selection test anxiety: Investigating applicants' self- versus other-referenced anxiety in a real selection setting. *International Journal of Selection and Assessment*, 16, 14-26.
- Raju, N.S., Laffitte, L.J., & Byrne, B.M. (2002). Measurement equivalence: A comparison of methods based on confirmatory factor analysis and item response theory. *Journal of Applied Psychology*, 87, 670-683.
- Ringeling, A. (2009). *Het imago van de overheid, druk 2: De beoordeling van prestaties in de publieke sector*. 's Gravenhage: Vuga.

- Russo, V. (2006). *Leeuwen en Hanen: Cultuurverschillen tussen Vlamingen en Walen*. Niet-gepubliceerde scriptie, Departement Handelswetenschappen en bedrijfskunde, Katholieke Hogeschool Kempen, Geel.
- Sarason, I.G. (1984). Stress, anxiety, and cognitive interference: Reactions to tests. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46, 929-938.
- Sarason, I.G., & Sarason, B.R. (1990). Test anxiety. In H. Leitenberg (Ed.) *Handbook of social and evaluation anxiety* (p. 475-495). New York, NY: Plenum Press.
- Schmit, M.J., & Ryan, A.M. (1992). Test-taking dispositions: A missing link? *Journal of Applied Psychology*, 77, 629-637.
- Schmit, M.J., & Ryan, A.M. (1997). Applicant withdrawal: The role of test-taking attitudes and racial differences. *Personnel Psychology*, 50, 855-876.
- Seipp, B. (1991). Anxiety and academic performance: A meta-analysis of findings. *Anxiety Research*, 4, 27-41.
- Seipp, B., & Schwarzer, C. (1996). Cross-cultural anxiety research: A review. In C. Schwarzer & M. Zeidner (Eds.), *Stress, anxiety, and coping in academic settings* (p. 13-68). Tübingen, Germany: Francke-Verlag.
- Spielberger, C.D. (1980). *Test Anxiety Inventory Manual*. California: Mind Garden.
- Spielberger, C.D., & Vagg, P.R. (1995). Test anxiety: A transactional process model. In C.D. Spielberger & P.R. Vagg (Eds.), *Test anxiety: theory, assessment and treatment* (p. 3-14). Washington, DC: Taylor & Francis.
- Stangor, C. (2010). *Research methods for the behavioral sciences*. Wadsworth, CA: Cengage learning.
- Triandis, H.C. (1995). *Individualism & collectivism*. Boulder, Colo: Westview.

- Van Craen, M., & Almaci, M. (2005). De ondervertegenwoordiging van allochtonen in het universitair onderwijs: Cijfers, oorzaken en remedies. In M. Herremans, M. Tielens, C. Vermandere, & P. Van der Hallen (Red.), *De arbeidsmarkt in Vlaanderen, Jaarboek, editie 2005, steunpunt WAV en VIONA stuurgroep strategisch arbeidsmarktonderzoek* (pp. 209-228). Leuven: Garant.
- Vandenberg, R., & Lance, C. (2000). A review and synthesis of the measurement invariance literature: Suggestions, practices, and recommendations for organizational research. *Organizational Research Methods, 3*, 4-69.
- Van de Vijver, F. (2003). Bias and equivalence: Cross-cultural perspectives. In J. Harkness, F. Van de Vijver, & P. Mohler (Eds.), *Cross-cultural survey methods* (p. 143-157). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Van Impe, L. (2011). Een triest record. *Nieuwsblad, 17 februari 2011*. Gedownload op 18 maart 2011, van http://www.econ.kuleuven.ac.be/ces/Articles%20press/PDG_Het%20Nieuwsblad_170211.pdf
- Verhaest, P. (2004). Stille werkers. *Denkbeeld, 16*, 102.
- Voors, M. (2009). Tien dingen die je moet weten als ambtenaar. *Inoverheid.nl, 8 oktober 2009*. Gedownload op 30 maart 2011, van <http://www.inoverheid.nl/artikel/artikelen/1936786/tien-dingen-die-je-met-weten-als-ambtenaar.html>
- Wheeler, L., Reis, H.T., & Bond, M.H. (1989). Collectivism-Individualism in everyday social life: The middle kingdom and the melting pot. *Journal of Personality and Social Psychology, 57*, 79-86.

Woo, S.E., Gibbons, A.M., Thornton III, G.C. (2007). Latent mean differences in the facets of achievement motivation of undergraduate students and adult workers in the U.S. *Personality and Individual Differences*, 43, 1687-1697.

Tabel 1 Descriptieve statistieken, Betrouwbaarheden en Intercorrelaties tussen Zelf- en Ander-gerefereerde faalangst

		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>α</i>	<i>r</i>
		ZRA			
NL	ZRA	2.27	0.56	.86	
(N = 1796)	ARA	1.86	0.61	.92	.58**
FR	ZRA	2.15	0.55	.84	
(N = 2433)	ARA	1.74	0.59	.90	.59**
Totaal	ZRA	2.20	0.56	.85	
(N = 4229)	ORA	1.79	0.60	.91	.59**

Noot. ZRA = Zelf-gerefereerde Angst; ARA = Ander-gerefereerde Angst. ** $p < .001$.

Tabel 2 Simultane Test voor Invariantie tussen de Nederlandstalige en Franstalige steekproef

	<i>Df</i>	χ^2	$\Delta\chi^2$	Δdf	<i>RMSEA</i>	<i>GFI</i>	<i>CFI</i>	<i>CAIC</i>
1. Basislijnmodel (Model I) Twee SOAQ factoren invariant	502	4172.87			.059 [.057-.060] ^a	.97	.93	5089.14
2. Model II met patroon van factorladingen invariant	524	4381.23	208.36**	22	.059 [.057-.061] ^a	.97	.93	5091.81
3. Model III met factorvarianties en -covarianties invariant	527	4494.33	321.46**	25	.060 [.058 .061] ^a	.97	.92	5176.86
4. Model IV met foutenvarianties invariant	551	4494.33	321.46**	49	.058 [.057 .060] ^a	.97	.92	4952.46

Noot. RMSEA = Root Mean Square Error of Approximation met ^a 90% betrouwbaarheidsinterval; GFI = Goodness of Fit Index ; CFI = Comparative Fit Index; CAIC = Bozdogon's aangepaste versie van de AIC. χ^2 is altijd significant op het .001 niveau. ** $p < .001$.

Bijlage

Overzicht van de Nederlandstalige angstitems

Item	Ik ben bang voor een lagere score op deze selectietest ...
ZRA1	omdat ik dan voor <i>mezelf</i> moet toegeven dat ik me niet genoeg heb voorbereid voor deze test
ZRA2	omdat <i>ik</i> dan zal twijfelen aan mijn eigen capaciteiten voor deze baan
ZRA3	omdat <i>ik</i> dan alleen mezelf de schuld kan geven
ZRA4	omdat <i>ik</i> dan voor mezelf gezichtsverlies zal lijden
ZRA5	omdat <i>ik</i> dan mijn kansen verklein om toegelaten te worden tot de baan die ik graag wil uitoefenen
ZRA6	omdat <i>ik</i> dan geconfronteerd wordt met mijn onbeholpenheid om dit soort van uitdagingen aan te gaan
ZRA7	omdat <i>ik</i> dan voor mezelf moet toegeven dan ik slecht presteer op zo'n selectietest
ZRA8	omdat <i>ik</i> dan zal twijfelen aan mijn eigen capaciteiten om te slagen op zo'n selectietest
ZRA9	omdat dit vervelend is voor <i>mij</i>
ZRA10	omdat <i>ik</i> dan mijn eigen verwachtingen over mezelf niet kan inlossen
ZRA11	omdat <i>ik</i> dan mijn eigen ambities zal moeten inperken
ZRA12	omdat <i>ik</i> dan het gevoel zal hebben dat ik zelfdiscipline/zelfcontrole mis om dit soort van uitdagingen aan te gaan
ARA1	omdat [...] dan zal twijfelen aan mijn capaciteiten voor deze baan

- ARA2** omdat [...] mij dan de schuld zal geven voor de lagere score
- ARA3** omdat ik dan gezichtsverlies zal lijden in de ogen van [...]
- ARA4** omdat [...] zich dan zorgen zal maken over mijn kansen om toegelaten te worden tot deze baan
- ARA5** omdat dan mijn onbeholpenheid om dit soort van uitdagingen aan te gaan zichtbaar wordt voor [...]
- ARA6** omdat [...] dan zal denken dat ik me niet genoeg heb voorbereid voor deze test
- ARA7** omdat [...] dan zal twifelen aan mijn capaciteiten om te slagen in zo'n selectietest
- ARA8** omdat dit vervelend is voor [...]
- ARA9** omdat ik dan niet kan voldoen aan de verwachtingen van [...]
- ARA10** omdat [...] zich dan vragen zal stellen bij de haalbaarheid van mijn ambities
- ARA11** omdat [...] dan het gevoel zal hebben dat ik de nodige zelfdiscipline/zelfcontrole mis om dit soort van uitdagingen aan te gaan
- ARA12** omdat [...] dan een slechte indruk zal krijgen van mijn capaciteiten

Overzicht van de Franstalige angstitems

- Item** Je redoute d'obtenir un score faible à ce test de sélection...
- ZRA1** parce que je dois alors admettre, pour *moi-même*, que je me suis insuffisamment préparé à ce test
- ZRA2** parce que *je* douterai alors de mes propres capacités à exercer ce job

- ZRA3** parce que *je* ne pourrai en attribuer la responsabilité qu'à moi-même
- ZRA4** parce que *mon estime de moi-même* en pâtirait
- ZRA5** parce que *je* réduis dans ce cas mes chances d'être accepté pour un job que j'ai envie d'exercer
- ZRA6** parce que *je* me retrouve alors confronté à mon incapacité à relever des défis de ce type
- ZRA7** parce que je devrai alors admettre, pour *moi-même*, que je preste mal à un test de sélection de ce type
- ZRA8** parce que *je* douterai alors de mes propres capacités à réussir un test de sélection de ce type
- ZRA9** parce que c'est ennuyeux pour *moi*
- ZRA10** parce que *je* ne peux alors répondre à mes propres attentes
- ZRA11** parce que *je* me verrai alors obligé à revoir à la baisse mes aspirations professionnelles
- ZRA12** parce que *j'*aurai alors le sentiment que je manque d'autodiscipline et de contrôle de moi-même pour relever ce genre de défis
- ORA1** parce que [...] douterait alors de mes capacités à exercer ce job
- ORA2** parce que [...] m'attribuerait alors la faute d'avoir obtenu ce faible score
- ORA3** parce que je baisserais alors dans l'estime de [...]
- ORA4** parce que [...] se ferait alors du souci à propos de mes chances d'être accepté pour ce job
- ORA5** parce que mon incapacité à relever ce genre de défis devient alors évident aux yeux de [...]
- ORA6** parce que [...] pensera alors que je me suis insuffisamment bien préparé à ce test

- ORA7** parce que [...] doutera alors de mes capacités à réussir un test de sélection de ce type
- ORA8** parce que c'est ennuyeux pour [...]
- ORA9** parce que je ne peux alors répondre aux attentes de [...]
- ORA10** parce que [...] se posera alors des questions sur ma capacité à être à la hauteur de mes aspirations professionnelles
- ORA11** parce que [...] aura alors le sentiment que je manque de l'autodiscipline et du contrôle de moi-même nécessaires pour relever ce type de défis
- ORA12** parce que [...] se fera une mauvaise idée des capacités que j'ai

The Self-versus Other-referenced Anxiety Questionnaire: Differences in test anxiety
between Flemish and Walloon applicants in Belgium.

Karin Proost, Eva Derous, Bert Schreurs, & Karel De Witte

The purpose of the present study was to validate a French version of the Self- versus Other- referenced Anxiety Questionnaire (SOAQ) and to study the difference in test anxiety between Flemish and French speaking applicants in Belgium. In a sample of 4229 applicants that applied for position at the Federal Government, adequate measurement invariance was found for the French version of the SOAQ. Flemish applicants were found to experience higher levels of both self- and other-referenced anxiety than Walloon applicants. Theoretical and practical implications are discussed.

Key words: self-referenced anxiety, other-referenced anxiety, personnel selection,
Flemish candidates, Walloon candidates